

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 Екземпляр № 1	Ф-21.05- 05.01/051.00.1/ДФ/ ВК1.1-2023 Арк1/9

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
національної безпеки, права та
міжнародних відносин
22 грудня 2023 р., протокол № 11
Голова Вченої ради

Лариса СЕРГІЄНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

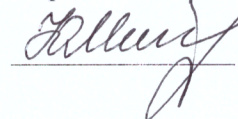
для здобувачів вищої освіти освітньо-наукового ступеня «доктор філософії»
спеціальності 051 «Економіка»
освітньо-наукова програма «Економіка»
факультет національної безпеки, права та міжнародних відносин
кафедра національної безпеки, публічного управління та адміністрування

Схвалено на засіданні кафедри
національної безпеки, публічного
управління та адміністрування
15 грудня 2023 р., протокол № 12

Завідувач кафедри

 Світлана СВІРКО

Гарант освітньо-наукової програми

 Юлія МОРОЗ

Розробник: д.е.н., професор, професор кафедри національної безпеки, публічного
управління та адміністрування МОРОЗ Юлія

Житомир
2023 – 2024 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05- 05.01/051.00.1/ДФ/ ВК1.1-2023
	Екземпляр № 1	Арк2/9

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-науковий ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна, заочна, вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	нормативна
Загальна кількість годин – 180	Спеціальність 051 «Економіка»	Рік підготовки:
		2
		Семестр
		4
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год самостійної роботи – 7,25 год	Освітньо-науковий ступінь «доктор філософії»	Лекції
		32 год.
		Практичні
		32 год.
		Лабораторні
		0 год.
		Самостійна робота
116 год.		
		Вид контролю: екзамен

Частка аудиторних занять і частка самостійної та індивідуальної роботи у загальному обсязі годин з навчальної дисципліни становить: 36 % аудиторних занять, 64 % самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05- 05.01/051.00.1/ДФ/ ВК1.1-2023
	Екземпляр № 1	Арк3/9

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є розкрити умови і закономірності взаємодії економічних суб'єктів та організацій в ринковій економіці, вплив інституціональної структури на економічні процеси

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- формування в здобувачів системи фундаментальних знань про сучасну ринкову економічну систему;
- оволодіння поняттями і категоріями що забезпечують безпосередній перехід від глибоких узагальнень (фундаментальних знань) до понять практики;
- формування уміння використовувати теоретичні знання для розуміння конкретних економічних явищ;
- вироблення навичок у створенні відповідних моделей чи проведення аналітичних досліджень окремих проблем макро- і мікрорівня.

Зміст навчальної дисципліни направлений на формування наступних **компетентностей**, визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 051 Економіка:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК 01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

СК 06. Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей

СК 07. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні наукові проекти в економіці та дотичні до неї міждисциплінарні підходи, проявляти лідерство та відповідальність при їх реалізації; комерціалізувати результати наукових досліджень та забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних **програмних результатів** навчання за спеціальністю 051 «Економіка»:

РН 01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

РН 02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.

РН 03. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05- 05.01/051.00.1/ДФ/ ВК1.1-2023
	Екземпляр № 1	Арк4/9

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Предметна і методологічна проблематика інституціональної економіки

- 1.1. Витоки сучасного інституціоналізму
- 1.2. Методологія інституціональних досліджень

Тема 2. Неінституціональна і нова інституціональна теорії – теоретична основа інституціональної економіки

- 2.1. Неокласична теорія
- 2.2. Неінституціональна теорія
- 2.3. Нова інституціональна теорія

Тема 3. Інститути економіки: суть, класифікація та принципи взаємодії

- 3.1. Норма – базовий елемент інституту
- 3.2. Раціональність як норма поведінки
- 3.3. Класифікація інститутів

Тема 4. Правила та права, їх роль в обмеженні економіки

- 4.1. Роль правила в обмеженні економіки
- 4.2. Інституціональна теорія права власності
- 4.3. Захист прав власності
- 4.4. Інститут “влада – власність”

Тема 5. Трансакційний аналіз

- 5.1. Трансакційні витрати
- 5.2. Трансакційний вимір економіки
- 5.3. Позалегальна економіка

Тема 6. Трансформація інституціональних систем

- 6.1. Еволюція інститутів у часі
- 6.2. Револьюційні варіанти зміни інститутів
- 6.3. Витрати, пов’язані з інституціональною трансформацією
- 6.4. Інституціональна інфраструктура

Тема 7. Теорія контрактів

- 7.1. Види контрактів
- 7.2. Забезпечення виконання умов контрактів

Тема 8. Інституціональні основи економіки

- 8.1. Теорія організації
- 8.2. Інституціональна теорія фірми
- 8.3. Інституціональна теорія держави
- 8.4. Інституціональна теорія домогосподарства

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05- 05.01/051.00.1/ДФ/ ВК1.1-2023
	Екземпляр № 1	Арк5/9

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Змістові модулі і теми	Кількість годин			
	усього	лекції	практичні	самостійна робота
Тема 1. Предметна і методологічна проблематика інституціональної економіки	22	4	4	14
Тема 2. Неінституціональна і нова інституціональна теорії – теоретична основа інституціональної економіки	23	4	4	15
Тема 3. Інститути економіки: суть, класифікація та принципи взаємодії	22	4	4	14
Тема 4. Правила та права, їх роль в обмеженні економіки	22	4	4	14
Тема 5. Трансакційний аналіз	23	4	4	15
Тема 6. Трансформація інституціональних систем	23	4	4	15
Тема 7. Теорія контрактів	22	4	4	14
Тема 8. Інституціональні основи економіки	23	4	4	15
ВСЬОГО	180	32	32	116

5. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
1	Тема 1. Предметна і методологічна проблематика інституціональної економіки	4
2	Тема 2. Неінституціональна і нова інституціональна теорії – теоретична основа інституціональної економіки	4
3	Тема 3. Інститути економіки: суть, класифікація та принципи взаємодії	4
4	Тема 4. Правила та права, їх роль в обмеженні економіки	4
5	Тема 5. Трансакційний аналіз	4
6	Тема 6. Трансформація інституціональних систем	4
7	Тема 7. Теорія контрактів	4
8	Тема 8. Інституціональні основи економіки	4
ВСЬОГО		32

6. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
1.	Тема 1. Предметна і методологічна проблематика інституціональної економіки	14
2	Тема 2. Неінституціональна і нова інституціональна теорії – теоретична основа інституціональної економіки	15
3	Тема 3. Інститути економіки: суть, класифікація та принципи взаємодії	14
4	Тема 4. Правила та права, їх роль в обмеженні економіки	14
5	Тема 5. Трансакційний аналіз	15
6	Тема 6. Трансформація інституціональних систем	15
7	Тема 7. Теорія контрактів	14
8	Тема 8. Інституціональні основи економіки	15
ВСЬОГО		116

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05- 05.01/051.00.1/ДФ/ ВК1.1-2023
	Екземпляр № 1	Аркб/9

7. Індивідуальні завдання

Завдання 1. Проведіть аналіз впливу інститутів на економічний розвиток країни на прикладі двох країн з різними типами інституційних систем.

Опишіть, які фактори визначають успішність інститутів у сприянні економічному зростанню та як вони можуть бути покращені для досягнення кращих результатів. Порівняйте системи інститутів двох країн за допомогою індикаторів, таких як індекси економічної свободи, рівень корупції, захищеність прав власності тощо. Опишіть, як ці різниці в системах інститутів впливають на економічний розвиток кожної країни та на їхні взаємовідносини з міжнародним співтовариством.

Завдання 2. Потрібно провести аналіз власного мікроекономічного середовища, вимірюючи всі трансакції, що відбуваються в домашньому господарстві або мікропідприємстві.

Потрібно вивчити різні аспекти цих трансакцій, такі як обсяг, частота, типи та мета. Далі потрібно порівняти ці дані зі статистикою макроекономічного середовища своєї країни, щоб з'ясувати взаємозв'язок між мікро- та макроекономічними трансакціями. Результати дослідження потрібно представити в таблиці.

Завдання 3. Дослідити одну із запропонованих тем та презентувати її на практичному занятті:

1. Теоретична основа інституціональної економіки.
2. Нова інституціональна теорія.
3. Етапи розвитку інституціоналізму.
4. Інституціональна структура та інституціональне середовище.
5. Шляхи та напрями розвитку ринкової інфраструктури.
6. Інституціональна інфраструктура.

Завдання 4. Потрібно вивчити конкретний приклад трансформації інституціональної системи в обраній країні.

Розробити таблицю з наступними даними: опис змін (короткий опис змін, які відбулися у інституціональній системі (наприклад, політичні, економічні, соціальні реформи), причини змін (фактори та причини, що спонукали до змін у інституціональній системі), наслідки змін (визначення основних наслідків цих змін для економічного, політичного та соціального розвитку країни).

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/051.00.1/ДФ/ВК1.1-2023
	Екземпляр № 1	Арк7/9

8. Методи навчання

Результат навчання	Методи навчання
РН 01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку	– вербальні (проблемні лекції, лекції-візуалізації, лекції-дискусії, лекції з аналізом конкретних ситуацій); – практичні (різні види завдань)
РН 02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.	– вербальні (проблемні лекції, лекції-візуалізації, лекції-дискусії, лекції з аналізом конкретних ситуацій); – практичні (різні види завдань)
РН 03. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках	– вербальні (проблемні лекції, лекції-візуалізації, лекції-дискусії, лекції з аналізом конкретних ситуацій); – практичні (різні види завдань)

9. Методи контролю

В основу системи оцінювання навчальної дисципліни покладено поточний та модульний контроль результатів навчання і принцип накопичення зароблених здобувачем вищої освіти балів.

Поточний контроль – це оцінювання засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу під час проведення аудиторних занять, при виконанні індивідуальної і самостійної роботи.

Контроль виконання самостійної роботи здобувачами здійснюється на практичних заняттях дисципліни.

Модульний контроль – це оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу змістових модулів. Модульний контроль проводиться у вигляді модульної контрольної роботи.

Підсумковий (семестровий) контроль (екзамен):

1. Накопичення рейтингових балів в межах дисципліни проводиться в балах, які у підсумку переводяться у національну шкалу та шкалу ЄКТС.

2. Загальна кількість балів на останньому занятті з навчальної дисципліни оприлюднюється здобувачам вищої освіти та виставляється в відомість обліку успішності академічних груп.

3. У випадку погодження здобувача вищої освіти з оцінкою поточної успішності, вона вважається остаточною, враховується як результат семестрового контролю і вноситься у залікову книжку.

4. У разі незгоди здобувача вищої освіти з результатами поточної успішності, оцінка з дисципліни виставляється за результатами дистанційного складання екзамену. До тестування допускаються здобувачі, які отримали 50 і більше балів.

5. У разі, якщо здобувач вищої освіти отримав від 0 до 59 балів, то в відомість за національною шкалою виставляється оцінка “незадовільно” (“F” та “FX” відповідно до шкали ЄКТС).

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05- 05.01/051.00.1/ДФ/ ВК1.1-2023
	Екземпляр № 1	Арк8/9

Способи перевірки досягнення програмних результатів навчання

В ході вивчення дисципліни досягнення програмних результатів навчання контролюється шляхом застосування наступних видів контролю:

Результат навчання	Методи контролю
РН 01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку	– усне опитування; – виступ на практичних заняттях (з презентацією, участь в дискусії); – взаємоконтроль, рецензування відповідей інших здобувачів вищої освіти; – екзамен.
РН 02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.	– усне опитування; – виступ на практичних заняттях (з презентацією, участь в дискусії); – взаємоконтроль, рецензування відповідей інших здобувачів вищої освіти; – екзамен.
РН 03. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках	– усне опитування; – виступ на практичних заняттях (з презентацією, участь в дискусії); – взаємоконтроль, рецензування відповідей інших здобувачів вищої освіти; – екзамен.

10. Розподіл балів

Оцінювання досягнень здобувачів за дисципліною за кількісним критерієм здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС (А, В, С, D, E, FX, F). Бали розподілені за темами дисципліни наступним чином:

Критерії оцінювання									Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	I3	100
10	10	10	10	10	10	10	10	20	

Шкала оцінювання

За шкалою ЄКТС	За національною шкалою	
	Екзамен	За 100-бальною шкалою
A	Відмінно	90-100
B	Добре	82-89
C		74-81
D		64-73
E	Задовільно	60-63
FX	Незадовільно	35-59
F		0-34

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015 Екземпляр № 1	Ф-21.05- 05.01/051.00.1/ДФ/ ВК1.1-2023 Арк9/9
-------------------------	--	--

11. Рекомендована література

1. Masik G. Economic resilience: The case of Poland and Certain European regions *Geographia Polonica*. 2016. № 89 (4). P. 457-471.
2. Відтворювальна динаміка економічних систем: інститути та діяльність / за ред. А. Гриценко. Київ: Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2018. 524 с.
3. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с. URL: https://fmab.khadi.kharkov.ua/fileadmin/F-FUB/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B8_%D1%96_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%B0/ek_predpriyatij/po_sobiya_pdf/Ekonomika_i_biznes_2021.pdf
4. Економічна теорія: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2016. 268 с.
5. Івашина С. Ю, Івашина О. Ф. Інституціональна економіка : навчальний посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2018. 132 с. URL: http://biblio.umf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/3087/1/%D0%86%D0%92%D0%90%D0%A8%D0%98%D0%9D%D0%90%20%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf
6. Інституційні трансформації соціально-економічної системи України: за ред. А. Гриценко. Київ: Інститут економ. та прогнозування НАН України, 2015. 344 с.
7. Історія економіки та економічної думки: підручник / В.В. Козюк, Л.А. Родіонова. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 792 с.
8. Колесніченко І. М. Інституціональна економіка: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 236 с.
9. Кухар О. Теорія економічного простору: інституційний підхід. *Економічний простір*. 2018. Вип. 131. С. 5-14. URL: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/201>
10. Несененко П. П., Артеменко О. А., Патлата О. Є. Сучасні економічні теорії: навч. посіб. Одеса: ОНЕУ, 2017. 325 с.
11. Руденко М.В. Теоретичні основи інституційних змін національної економіки. *Фінансовий простір*. 2018. № 1 (29). С. 108–116.
12. Фертікова Т.М. Інституційна економіка: Навчальний посібник. Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 128 с.